

๗. ภาคโต ราชปัญหา ๕๖

พระราชชาติตรัสถามว่า "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน แม้พระพุทธพจน์นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า 'ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราเป็นพราหมณ์ควรเพื่ออย่าจากจะพึงขอ' ดังนี้. และตรัสอีกว่า 'ดูก่อน เสดะ เราเป็นพระราชา' ดังนี้. พระผู้เป็นเจ้านาคเสน ถ้าว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วว่า 'ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราเป็นพราหมณ์ ควรเพื่ออันยาจากจะพึงขอ' ดังนี้, ถ้าอย่างนั้น คำที่ว่า 'ดูก่อน เสดะ เราเป็นพระราชา' ดังนี้ นั้นผิด. ถ้าว่า พระตถาคตตรัสแล้วว่า 'ดูก่อน เสดะ เราเป็นพระราชา' ดังนี้, ถ้าอย่างนั้น คำที่ว่า 'ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราเป็นพราหมณ์ควรเพื่ออันยาจากจะพึงขอ' ดังนี้ แม่นั้นก็ผิด. ก็พระตถาคตพึงเป็นกษัตริย์บ้าง พึงเป็นพราหมณ์บ้าง, ในชาติเดียวเป็นได้สองวรรณะ ย่อมไม่มี. ปัญหาแม่นี้สองเงื่อนไขมาถึงพระผู้เป็นเจ้าแล้ว พระผู้เป็นเจ้าพึงขยายให้แจ้งชัดเถิด."

พระเถรเจ้าทูลว่า "ขอถวายพระพร แม้พระพุทธพจน์นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงภาสิตแล้วว่า 'ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราเป็นพราหมณ์ควรเพื่ออันยาจากจะพึงขอ' ดังนี้. และตรัสอีกว่า 'ดูก่อน เสดะ เราเป็นพระราชา' ดังนี้. พระตถาคตเป็นพราหมณ์ด้วย เป็นพระมหากษัตริย์ด้วย เพราะเหตุไร เหตุในข้อนั้นมีอยู่."

ร. "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน พระตถาคตเป็นพราหมณ์ด้วย เป็นพระมหากษัตริย์ด้วย เพราะเหตุไร? เหตุนั้นเป็นอย่างไรเล่า?"

ถ. "ขอถวายพระพร ธรรมทั้งหลายที่เป็นบาป เป็นอกุศลทั้งปวง อันพระตถาคตลดยเสียแล้ว ละเสียแล้ว ไปปราศแล้ว ถึงความฉิบหายแล้ว อันพระตถาคตเลิกถอนแล้ว ลีนไปแล้ว ถึงความสิ้นไปแล้ว ดับไปแล้ว เข้าไประงับแล้ว, เพราะฉะนั้น พระตถาคตอันบัณฑิตย่อมกล่าวว่า เป็นพราหมณ์. ธรรมดว่าพราหมณ์ ล่วงแล้วซึ่งทางแห่งความสงสัย เป็นความสงสัยมีส่วนมิใช่อันเดียว, แม้พระผู้มีพระภาคเจ้าล่วงแล้วซึ่งความสงสัย ทางแห่งความสงสัยมีส่วนมิใช่อันเดียว, เพราะเหตุนั้น พระตถาคตอันบัณฑิตย่อมกล่าวว่า เป็นพราหมณ์. ธรรมดว่าพราหมณ์ ออกแล้วจากภพและคติและกำเนิดทั้งปวง พันวิเศษแล้วจากมลทินและละออง เป็นผู้ไม่มีสหาย, แม้พระผู้มีพระภาคเจ้า ออกไปแล้วจากภพและคติและกำเนิดทั้งปวงพันวิเศษแล้วจากมลทินและละออง คือ กิเลส เป็นผู้ไม่มีสหาย, เพราะเหตุนั้น พระตถาคตอันบัณฑิตย่อมกล่าวว่า เป็นพราหมณ์. ธรรมดว่าพราหมณ์เป็นผู้เลิศประเสริฐสุด นำเลือกสรร บวร มีธรรมเป็นเครื่องอยู่ตั้งทิพย์มาก, แม้พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้เลิศประเสริฐสุด นำเลือกสรร บวร มีธรรมเป็นเครื่องอยู่ตั้งทิพย์มาก, แม้เพราะเหตุนั้น พระตถาคตอันบัณฑิตย่อมกล่าวว่า เป็นพราหมณ์. ธรรมดว่าพราหมณ์เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งความเรียน และให้ผู้อื่นเรียน และการให้ และการรับ และความทรมาน และความสำรวม และความนิยม และความสั่งสอนมีแต่ปางก่อน และประเพณีใน

วงศ์, แม้พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงไว้ซึ่งความเรียน และให้ผู้อื่นเรียน และการให้ และการรับ และความ
ทรมาน และความสำรวม และความนิยม และความสั่งสอน และประเวณีในวงศ์ เป็นอาจิณของ
พระพุทธเจ้าแต่ปางก่อน, แม้เพราะเหตุนี้ พระตถาคตอันบัณฑิตย่อมกล่าวว่า เป็นพราหมณ์ ธรรมดา
ว่าพราหมณ์เป็นผู้เพ่งด้วยสุขวิหารอันประเสริฐและฉาน, แม้พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้เพ่งด้วยสุข
วิหารอันประเสริฐและฉาน, แม้เพราะเหตุนี้ พระตถาคตอันบัณฑิตย่อมกล่าวว่า เป็นพราหมณ์.
ธรรมดาว่าพราหมณ์ย่อมรู้ความเป็นไปแห่งอภิชาติและความเที่ยวไปเนื่อง ๆ ในภพน้อยและภพใหญ่
และคติทั้งปวง, แม้พระผู้มีพระภาคเจ้า ย่อมรู้ความเป็นไปแห่งอภิชาติ และความท่องเที่ยวไปเนื่อง ๆ ในภพ
น้อยและภพใหญ่ และคติทั้งปวง. แม้เพราะเหตุนี้ พระตถาคตอันบัณฑิตย่อมกล่าวว่า เป็นพราหมณ์.

ขอถวายพระพร ชื่อว่าพราหมณ์ ดังนี้ ของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น ไม่ใช่พระนามอันมารดา
กระทำ ไม่ใช่พระนามอันบิดากระทำ ไม่ใช่พระนามอันพี่น้องชายกระทำ มิใช่พระนามอันพี่น้องหญิง
กระทำ มิใช่พระนามอันมิตรและอมาตย์ทั้งหลายกระทำ มิใช่พระนามอันญาติสาโลหิตกระทำ มิใช่พระ
นามอันสมณะและ

พราหมณ์ทั้งหลายกระทำ ไม่ใช่พระนามอันเทวดาทั้งหลายกระทำแล้ว. พระนามนั้นมีในที่สุดแห่ง
วิโมกข์ เป็นพระนามของพระผู้มีพระภาคเจ้าทั้งหลายผู้ตรัสรู้แล้ว, พระนามว่า พราหมณ์ ดังนี้ นั้นเป็น
สังคิกขาบัญญัติเพราะเหตุมาตราว่าได้เฉพาะแล้ว ปราภฏแล้ว เกิดขึ้นพร้อมแล้ว พร้อมด้วยอันขจัดมาร
และเสนาแห่งมาร ลอยแล้วซึ่งธรรมทั้งหลายเป็นบาปเป็นอกุศล เป็นอดีตอนาคตปัจจุบัน ได้เฉพาะ
สัพพัญญุตญาณที่โคนแห่งไม้โพธิ์ทีเดียว. เพราะเหตุนี้ พระตถาคตอันบัณฑิตย่อมกล่าวว่า เป็น
พราหมณ์."

ร. "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน พระตถาคต อันบัณฑิตย่อมกล่าวว่า เป็นพระราชา เพราะเหตุไร
เล่า?"

ธ. "ขอถวายพระพร บุคคลผู้ใดผู้หนึ่งให้ทำความเป็นพระราชาสั่งสอนโลก บุคคลผู้นั้นชื่อ
พระราชา, แม้พระผู้มีพระภาคเจ้าให้ทำความเป็นพระราชาโดยธรรมในหมื่นแห่งโลกธาตุ สั่งสอนโลก
กับทั้งเทวดากับทั้งมารกับทั้งพรหม หมู่สัตว์กับทั้งสมณะและพราหมณ์, เพราะเหตุนี้ พระตถาคตอัน
บัณฑิตย่อมกล่าวว่า พระราชา. ธรรมนิยมพระราชา ย่อมครอบงำหมู่ชนและมนุษย์ทั้งหลายทั้งปวง ยัง
หมู่แห่งญาติให้เฟลิดเฟลน ยังหมู่แห่งบุคคลมิใช่มิตรให้โศกเศร้ายกขึ้นซึ่งเศวตฉัตรอันขาวปราศจาก
มลทิน มีคันเป็นสวระมัน ประดับแล้วด้วยร้อยแห่งที่ไม่พร่อง นำไปซึ่งยศและสิริใหญ่ ๆ, แม้พระผู้มีพระ
ภาคเจ้ายังมารและเสนาแห่งมาร ผู้ปฏิบัติผิดแล้วให้โศกเศร้า ยังเทพดาและมนุษย์ทั้งหลายผู้ปฏิบัติ
ชอบแล้วให้เฟลิดเฟลน ยกเศวตฉัตรอันขาวและปราศจากมลทิน คือ วิมุตติเลิศประเสริฐ มีคันเป็น
สวระมัน คือ ชันตี ประดับแล้วด้วยร้อยหนึ่ง คือ ญาณอันประเสริฐ นำยศและสิริใหญ่ ๆ ในหมื่นแห่ง

โลกธาตุ, แม้เพราะเหตุนั้น พระตถาคตอันบัณฑิตย่อมกล่าวว่าพระราชา. ธรรมนิยมพระราชาต้องเป็น ที่ควรถวายบังคมของชนผู้เข้าไปใกล้แล้ว และถึงพร้อมแล้วทั้งหลายมาก, แม้พระผู้มีพระภาคเจ้า เป็น ผู้ควรไหว้ยิ่งของเทพดาและมนุษย์ผู้เข้าไปใกล้แล้ว และถึงพร้อมแล้วทั้งหลายมาก, แม้เพราะเหตุนี้ พระตถาคตอันบัณฑิตย่อมกล่าวว่าพระราชา. ธรรมนิยมพระราชาเลื่อมใสแก่บุคคลผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งทำให้ พอประเหตุทัย จึงพระราชทานพร อันบุคคลนั้นปรารถนาแล้ว ให้เอบอิมตามประสงค์, แม้พระผู้มีพระ ภาคเจ้าเลื่อมใสแล้วแก่บุคคลผู้ใดผู้หนึ่ง ซึ่งให้ทรงยินดีด้วยกายด้วยวาจาด้วยใจ ประทานความพ้น จากทุกข์ทั้งปวง เป็นพระไม่มีพรอื่นจะยิ่งกว่าอันบุคคลนั้นปรารถนาแล้ว ให้เอบอิมตามความใคร่อัน ประเสริฐไม่เหลือ, แม้เพราะเหตุนี้ พระตถาคตอันบัณฑิตย่อมกล่าวว่าพระราชา. ธรรมนิยม พระราชาย่อมติเตียนบุคคลล่วงพระอาณาให้เลื่อม ย่อมกำจัดผู้ล่วงซึ่งอาณานิฉัน, ผู้ล่วงอาณาใน ศาสนาอันประเสริฐ แม้ของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้อันบัณฑิตดูหมิ่นดูแคลนแล้ว ติเตียนแล้วโดย ความเป็นอัสซี และเป็นผู้เก้อ เว้นไปจากศาสนาอันประเสริฐของพระพุทธเจ้าผู้ชนะแล้ว, แม้เพราะ เหตุนี้ พระตถาคตอันบัณฑิตย่อมกล่าวว่าพระราชา. อนึ่ง ธรรมนิยมพระราชา แสดงธรรมและ ธรรมด้วยความสั่งสอน ประเวณีของพระมหากษัตริย์ทั้งหลาย ผู้สถิตในธรรมแต่ปางก่อนแล้ว จึงให้ กระทำความเป็นพระราชาโดยธรรม อันชนและมนุษย์ทั้งหลายทะเลาะทะยานรักใคร่ ปรารถนาแล้วย่อม สถาปนาวงศ์แห่งตระกูลของพระราชาไว้ยืนนาน ด้วยกำลังแห่งคุณแห่งธรรม, แม้พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงแสดงธรรมและธรรมด้วยพรา้สั่งสอน ประเวณีของสยัมภูพุทธเจ้าทั้งหลายแต่ปางก่อนเมื่อสั่งสอน โลกโดยธรรม อันเทพดาและมนุษย์ทั้งหลายทะเลาะทะยานรักใคร่ปรารถนาแล้ว ยังศาสนาให้เป็นไปสิ้น กาลนาน ด้วยกำลังแห่งคุณแห่งธรรม แม้เพราะเหตุนี้ พระตถาคตอัน บัณฑิตย่อมกล่าวว่าพระราชา. พระตถาคตพึงเป็นพราหมณ์บ้าง พึงเป็นพระราชาบ้าง ด้วยเหตุใด เหตุ นั้น มีประการมิใช่อย่างเดียว ด้วยประการฉะนี้. ภิกษุผู้ฉลาดด้วยดี แม้จะพรรณนาไปตลอดดกัลป์หนึ่ง พึงยังเหตุนี้ให้ถึงพร้อม คือให้จบไม่ได้, ประโยชน์อะไรด้วยกล่าวเหตุมากเกินบรมบพิตรพึงรับเหตุที่ อาตมภาพย่อพอสมควร."

ร. "ดีละ พระผู้เป็นเจ้านาคเสน ข้อวิสัยนาบัญญัตินั้นสม อย่างนั้น, ข้าพเจ้าย่อมรับรองอย่างนั้น."